

הוא באכילה.

אבל שקיטנא אשר אריכי שקי, שאמנם שוקיו ארוכות, וירוקי, אך גופו ירוק — אפירי, אסור הוא באכילה על אף ששוקיו ארוכות.

וסימניך: הא דקיימא לן לעיל בדף נו א, שאם נחמרו מעיו של העוף ונהיו ירוקיין, פפולין הם. כך אותו שקיטנא אשר צבעו ירוק, אסור הוא.

אמר רב יהודה: עוף שלך שהוזכר בתורה בין העופות הטמאים, זה עוף השולה דגים מן הים.

דוכיפת המוזכרת בתורה בין העופות הטמאים, היא העוף שהודו כפות, שכרבלתו עבה וכפותה לתוך הראש.

תניא נמי הכי: דוכיפת — שהודו כפות, וזהו העוף שהביא את אבן השמיר לבית המקדש, כדאייתא במסכת גיטין.

רבי יוחנן, כי הוה חזי שלך, אמר את הפסוק בספר תהילים [פרק לו] "משפטיך תהום רבה". והיינו, שאתה שופט ונוקם בדגת הים וממית את הדגים המזומנים למות. (112)

רבה, כי הוה חזי נמלה, אמר: "צדקתך כחררי אל", שאפילו נמלה, שהיא בעל חיים קטן, יש לה חיות כמו לבעל חיים גדול.

אמר אמרימר: העופות ששמם לקני ובטני —

אמר שמואל: עוף ששמו "שתיא חמרא" — אפירא! וסימניך שהוא אסור, כי "שתיא חמרא" בלשון ארמית הוא "שותה יין", והרי "שתיי יין" פפולין לעבודה בבית המקדש, וכמו כן עוף זה הוא אסור באכילה.

ואמר שמואל: עוף ששמו מזגא חמרא — אפירא!

ג-א עוף ששמו בת מזגא חמרא — שריא באכילה!

וסימניך, שלא תחליף ביניהם, הא דקיימא לן בשבועות — יפה כח הבן מוכח האב. כך מזגא חמרא, אסור, ואילו בת מזגא חמרא, מותר.

אמר רב יהודה: עוף ששמו שקיטנא ויש בו שני מינין, הרי אותו מין שהוא אריכי שקי, שוקיו ארוכים, וסומקי, גופו אדום — שריא!

וסימניך, עוף ששמו מורזמא, שהיה מוחזק להם בתור עוף טהור ושוקיו ארוכים וגופו אדום, כך אותו עוף שקיטנא, ששוקיו ארוכים, מותר הוא.

אבל, המין השני של אותו העוף, אשר גוצי, שוקיו קצרות וסומקי, וגופו אדום — אפירי!

וסימניך: הא דקיימא לן במומי כהנים ננום, כהן שהוא ננס, פפול לעבודה. כך אותו שקיטנא, ששוקיו קצרות כשל ננס, אסור

למיחש שמא עוף טמא הוא. 112. רש"י. ורבינו גרשום מפרש, שהשלך מביא את מזונו מן התהום.

לאחר זמן אסורה מפני שראוה דורסת, אם כן אין שום עוף נאכל אלא על פי מסורת שמסרו לנו אבותינו שעוף טהור הוא, ובלי מסורת איכא

שריין?

אבל, עופות ששםם שקנאי ובטנאי - הרי מקום שנהגו לאכול אותן - אוכלין; מקום שנהגו שלא לאכול - אין אוכלין אותם!

והוינן בה: אטו במנהגא תליא מילתא? האם האיסור וההיתר שלהם תלוי במנהג?

ומשנינן: אין, אכן הדבר תלוי במנהג, ולא קשיא היאך יתכן הדבר. הא דאסורים, מיירי באתרא במקום דשכיחי פרס ועזניה, שראינום שם, וחיישינן שמא השקנאי והבטנאי הם ממין הפרס והעזניה, שגם להם יש סימן טהרה.

הא, דמותריס, באתרא דלא שכיחי פרס ועזניה, ומסתמא לא מחזקינן להו שהם ממין הפרס והעזניה, לפי שהם אינם מצויין בישוב.

אמר אביי: עופות ששםם קואי וקקואי, אסירי באכילה. אבל עוף ששמו קקואתא, שריא באכילה.

במערבא בארץ ישראל מלקו עילוח, הלקו את מי שאכל את הקקואתא, וקרו לה תחורתא.

תנו רבנן: כתיב בפרשת העופות הטמאים [ויקרא יא] "ואת התנשמת ואת הקאת".

תנשמת - זהו עוף הצועק בלילה, והוא "באות, המאוס, שבעופות" (113)

אתה אומר שהתנשמת הוא "באות שבעופות", או אינו אלא "באות [המאוס] שבערצים"?! שהתנשמת נראית כשרץ, אלא

שיש לה כנפיים כעוף.

אמרת, צא ולמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם, ואחת ממדות אלו היא - דבר הלמד מענינו.

במה הכתוב שהתנשמת אמורה בו, מדובר? - בעופות; ועל פי מדה זו של "דבר הלמד מענינו" אתה למד שאף כאן, תנשמת, בעופות מדובר, ולא בשרצים.

והוינן בה: והא תניא נמי גבי שרצים כי האי גוונא כמו שדרשת בעופות!?

דכתיב בפרשת שרצים "והאנקה והכח והלטאה והחמט והתנשמת".

ואמרינן, תנשמת - היא "באות מאוס שבערצים"!

אתה אומר שהיא באות שבערצים, או אינו אלא באות שבעופות?

אמרת, צא ולמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, ואחד ממדות אלו היא המדה של דבר הלמד מענינו.

במה הכתוב, הפרשה שהתנשמת כתובה בה, מדובר - בשרצים, אף התנשמת הכתובה כאן מיירי בשרצים ולא בעופות!?

ומשנינן: אמר אביי: תנשמת שהיא "באות שבעופות", היא עוף הנקרא קיפוף. ואילו תנשמת שהיא "באות שבערצים" היא שרץ הנקרא קורפדאי.

אמר רב יהודה: קאת המוזכר בפסוק ["ואת התנשמת ואת הקאת ואת הרחם"], זו עוף

הנקרא אצלנו הקוק.

רחם המוזכר בפסוק, זו שרקק.

אמר רבי יוחנן: למה נקרא שמו רחם? כיון שבא רחם, באו רחמים - גשמים - לעולם. (114)

אמר רב ביבי בר אבוי: אימתי הוי הופעת הרחם סימן לגשמים - והוא, דיתוב אמר, יושב על איזה דבר, ועביד שרקק, מצפצף ונשמע כאלו הוא אומר שרקק.

ונמירי, ויש לנו קבלה, דאי יתיב אארעא ושריק, שאם הוא יישב על האדמה, שאין דרכו לישב על הקרקע, וישרוק - אתא משיחא, יבוא המשיח. שנאמר בספר זכריה [פרק ו] "אשרקה להם - ואקבצם".

אמר ליה רב אדא בר שימי למר בר רב אידאי: והא ההוא שרקק, דיתוב בי כרבא, שהתיישב במקום החרישה על הקרקע, ושרק, ואתא גלל, באה אבן גלל מן המרום, אפסקיה למוחיה, ופסקה את מוחו, והרגתו! וחזינן שאין שריקת הרחם בעת ישיבתו על הקרקע סימן לביאת המשיח.

אמר ליה מר בר רב אידאי: ההוא - ביידא, בדאי ושקין הוה! עדיין לא הגיע זמנו של משיח, ולכן הוא נענש.

תנו רבנן: כתיב בפרשת העופות הטמאים [ויקרא יא טו] "את כל עורב למינו", ודרשינן:

"עורב" - זה עורב!

"את כל עורב", בא הריבוי "כל" - להביא עורב העמקי!

"למינו", בא הכתוב להביא עורב הבא בראשי יונים! וכדמפרש לקמן.

אמר מר: עורב - זה עורב!

והוינן בה: אטו קמן קאי? וכי התנא אחז את העורב בידו ואמר שעורב הכתוב בתורה זה העורב שהוא אוחז בידו? והרי כיון שלמדנו שיש כמה סוגי עורבים, היה לו לתנא לומר "עורב" - זה עורב פלוני! כדי שנדע מהו עורב סתם.

ומשנינן: אלא, אימא: עורב - זה עורב אוכמא, שחור. וכן הוא אומר בשיר השירים "קוצותיו - תלתלים שחורות כעורב". ושמעינן מינה שסתם עורב הוא שחור.

"עורב העמקי" - זה עורב חיוורא, לבן. וכן הוא אומר בפרשת נגעים [ויקרא יג] "ומראהו עמוק מן העור". ופירוש הפסוק הוא, שמראה הנגע הלבן נראה עמוק יותר מאשר מראהו של העור, וענין זה הוא כמראה חמה העמוקה, שנראית עמוקה יותר מן מראה הצל [ומשמעות "עורב העמקי" היא, שמראהו הלבן של העורב הלבן, הוא עמוק יותר מאשר מראה העורב השחור].

ועורב הבא בראשי יונים -

אמר רב פפא: לא תימא שהוא עורב דאתי, שבא בריש יוני לפני היונים, אלא זהו עורב דדמי רישיה לדיונה, שראשו דומה ליונה.

תנו רבנן: כתיב בפסוק "ואת הנץ למינהו",

וּדְרָשִׁינָן: "הַנֶּזֶק" — זֶה הַנֶּזֶק. "לְמִינָהּוּ" —
לְהַבִּיאַת אֶת בֵּר חִירְיָא.

וּמְפָרְשִׁינָן: מַאי בֵּר חִירְיָא? אָמַר אַבְי —
שׁוּרִינְקָא. (115)

אָמַר רַב יְהוּדָה: כְּתִיב בַּפְּסוּק, "וְאֵת
הַחֲסִידָה הָאֲנֵפָה" —

"הַחֲסִידָה", זֶה דִּיה לְבָנָה. וְלָמָּה נִקְרָאָה שְׂמָה
הַסִּידָה? שְׁעוּשָׁה הַסִּידוֹת עִם הַכְּרוֹתִיהָ,
שֶׁמַּחֲלֶקֶת לָהֶם אֶת מְזוֹנוֹתֶיהָ.

"הָאֲנֵפָה" — זֶה דִּיה רְגֵזִית.

לָמָּה נִקְרָא שְׂמָה אֲנֵפָה? שְׂמֵאֲנֵפָתָה,
שֶׁמִּתְמַלֵּאת רוּגוֹ, עִם הַכְּרוֹתִיהָ.

אָמַר רַב חֲנַן בֶּר רַב חֲסִדָּא, אָמַר רַב חֲסִדָּא,
אָמַר רַב חֲנַן בְּרִיה דְּרַבָּא, אָמַר רַב: עֲשָׂרִים
וְאַרְבַּעַת עוֹפוֹת טְמֵאִין הֵן שְׁמוֹזְכְּרִים בַּתּוֹרָה.

אָמַר לִיה רַב חֲנַן בֶּר רַב חֲסִדָּא, לְרַב חֲסִדָּא
אַבְי: דְּהִיכָא? הִיכָן מְנוּיִים הֵם אוֹתָם
הָעֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַת עוֹפוֹת?

אִי דוּיְקָרָא, אִם כּוֹונָתְךָ לְעוֹפוֹת הַטְּמֵאִים
הַמְּזוֹכְּרִים בַּסֵּפֶר וִיקְרָא בַּפְּרָשָׁה שְׂמִינִי, הִרִי
עֲשָׂרִים עוֹפוֹת הוּוּ מְנוּיִים שֵׁם, וְלֹא עֲשָׂרִים
וְאַרְבַּעַת?!

אִי דְמַשְׁנָה תּוֹרָה, וְאִם כּוֹונָתְךָ לְאוֹתָם הַמְּנוּיִים
בַּפְּרָשָׁה רֵא, הִרִי עֲשָׂרִים וְחַד הוּוּ, וְלֹא
עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַת?!

בַּפְּרָשָׁה שְׂמִינִי כְּתִיב "וְאֵת הַדָּאָה, וְאֵת הָאִיָּה
לְמִינָהּ", וּבַפְּרָשָׁה רֵאָה כְּתִיב "וְהִרָאָה אֶת
הָאִיָּה וְהִדִּיה לְמִינָהּ".

וְכִי תִימָא אוֹתוֹ עוֹף הַנִּקְרָא דָּאָה, דְּכְתִיבָא
בְּוִיקְרָא בַּפְּרָשָׁה שְׂמִינִי, וְלֹא כְּתִיבָא בְּמַשְׁנָה
תּוֹרָה בַּפְּרָשָׁה רֵאָה, שְׂדִיָּה, הוֹסֵף אוֹתוֹ
עַלֵּיהוּ, עַל הָעוֹפוֹת הַכְּתוּבִים בַּפְּרָשָׁה רֵאָה,
וְיִתּוּסֵף לָךְ עוֹד עוֹף אֶחָד.

אַכְתִּי עֲשָׂרִים וְתֵרִין עוֹפוֹת בְּלֶבֶד הוּוּ, וְלֹא
עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַת?!

אָמַר לִיה רַב חֲסִדָּא לְרַב חֲנַן, בְּנוֹ: הִכִּי אָמַר
רַב חֲנַן בֶּר רַבָּא, חוֹתֻנִי, שְׁהוּא אַבְיָה דְּאַמְךָ,
אַבִּי אִמְךָ, מְשֻׁמִּיה דְּרַב: כְּתִיב בַּפְּרָשָׁה שְׂמִינִי
"הָאֲנֵפָה לְמִינָהּ", "הָאִיָּה לְמִינָהּ", וּבַפְּרָשָׁה
רֵאָה כְּתִיב "כֹּל עוֹרֵב לְמִינֹו", "וְאֵת הַנֶּזֶק
לְמִינָהּוּ". הִרִי כֹאן אַרְבַּע מִילִים שֶׁמֵּהֵן מְרַבִּים
עוֹד אַרְבַּעַת עוֹפוֹת.

וּפְרִינָן: אִי הִכִּי, שְׁמַרְבָּה אֶתָּה עוֹד אַרְבַּעַת
עוֹפוֹת עַל הָעֲשָׂרִים וְשָׁנִים שֶׁהוֹזְכְּרוּ כְּבֵר, אִם
כֵּן עֲשָׂרִים וְשִׁית עוֹפוֹת הוּוּ, וְלֹא עֲשָׂרִים
וְאַרְבַּעַת?!

אָמַר אַבְי: "וְאֵת הַדָּאָה" הַמְּזוֹכְּרָה בַּפְּרָשָׁה
שְׂמִינִי, "וְהִרָאָה" הַמְּזוֹכְּרָה בַּפְּרָשָׁה רֵאָה —
אַחַת הִיא!

דְּאִי פְּלַקָּא דְּעֵתְךָ תִּרְתִּי עוֹפוֹת שׁוֹנִים אִינּוּן,

מְכַדִּי, הִרִי סֵפֶר מַשְׁנָה תּוֹרָה לְאוֹפּוֹי, ב-ג
לְהוֹסִיף עַל מָה שֶׁלֹּא נִכְתַּב בְּשֵׁאר הַסְּפָרִים
הוּוּ דְּאַתָּא [כְּדִאֲמַרִּין לְקַמָּן, לָמָּה נִשְׁנוּ עוֹד

מֵהוּ נֶזֶק כְּמוֹ שֶׁפִּירְשָׁה גְבִי עוֹרֵב, דְּכִיּוֹן שֶׁלֹּא
לְמַדְנוּ מֵהַמִּלָּה לְמִינָהּוּ שׁוֹם נֶזֶק אַחַר, שֶׁמֵּעַ מִינָהּ
שֶׁאִין שׁוֹם בְּעַל חַיִּים שֶׁנִּקְרָא נֶזֶק אִלָּא בְּעַל חַיִּים

הַמְּהַרְשֵׁ"א.

115. [וְלִיכָא לְאַקְשׁוּי מְדוּעַ לֹא פִירְשָׁה הַגְּמָרָא